

Tordatúr változó arca

Mit mond erről a faluról a II. József korában — 200 évvel ezelőtt — végzett népszámlálás:

Túrban 92 ház áll, 111 család él, a lakosok száma 617, ebből 327 férfi, közülük 118 házas, 209 nőtlen. A nők száma 313. Foglalkozás szerint: 4 pap, 56 nemes, 28 paraszt, 24 polgár és paraszt örököse, 92 zsellér, egyéb 24. A fiúgyermek száma így oszlott meg: 1—12 éves 78, 13—17 éves 21. 1910-re az 1785-beli 617 lakos 1262-re gyarapodott. 1920-ban 1295 ember lakta a falut, 1960-ban Túr lélekszáma elérte az 1552-t. Ez volt a csúc s. Azóta a lakosság száma fokozatosan csökken.

A jelenlegi kép a következő: az 1968-as népszámlálás 1437, az 1973-as munkaerő-összeírás pedig 1338 lakost tart nyilván. Tehát 1960 óta a lakosság majdnem 14%-kal csökkent. A korosztályok szerinti tagolódás a következő: az 1338 személy 21,4%-a gyermek, 15,4%-a 16 és 24 év közötti, 40,1%-a 25—55 év közötti, 4%-a 55 és 59 év közötti, 19,1%-a 60 éven felüli. A fenti számok szerint tehát Túr nem tekinthetjük előregedő falunak. A fiatalok és gyermekek száma ugyan nem haladja meg a többi korosztályhoz tartozóké t, de az öregek részaránya az előbbiekéhez viszonyítva csekély, a mérleg mindenképpen az ifjak javára billen. Túr vegyes lakosságú falu. A nemek szerinti megoszlás: 661 férfi, 671 nő. A nők száma 1968 és 1973 között 92-vel, a férfiaké pedig 18-cal csökkent. A foglalkozás különösen a nők esetében szembeszökő. Fő oka az, hogy a nők kevésbé vállalják az ingázást. Városi rokonhoz költöznek, és férjüket is igyekeznek kolozsvári, tordai fiúk közül választani.

Ha az elvándorlás így folytatódik — mivel elsősorban a fiatal nőket érinti —, ez a lakosság számának csökkenésén túl kétségtelenül a népesség elöregedéséhez vezet. E jelenségnek van azonban jó oldala is: a nők és a férfiak aránya kiegyenlítődött; a legtöbb faluban ugyanis fordított a helyzet: a nők száma aránytalanul nagyobb.

A kiköltözőktől eltekintve Túr falu ifjai egymás között házasodnak. A gyárban vállalt munka nem befolyásolja jelentősen a falubeliekhez fűződő érzelmi kötődésüket; s életükben a munkahelyi ismeretségek még nem jelentenek olyan alapot a házasságra, mint a városi fiatalok számára, minthogy az ingázó fiatalok továbbra is a szülőfalujukban élnek társadalmi életet. Munka végeztével hazamennek étkezni, pihenni, s nyilván ezután következik a szórakozás, művelődés.

A házasságkötést több hónapi vagy évi „együttjárás“, udvarlás előzi meg, úgyhogy a falu fiataljai esetében ritkán beszélhetünk megfontolatlan, elhamarkodott házasságokról — noha elég fiatal korban jönnek le (leányoknál 16—20, fiúknál 20—25 év között). A korkülönbőség a régebbi házások között átlag 8-10 év, a fiatalabbak között pedig 2-3 év, vagy még annyi sem.

A házasfelek közötti műveltségi szint, iskolázottság tekintetében is egészségesek az itt kötött házasságok. Helybeli származású, egyetemet végzett ember nem él a faluban. Az érettségizettek száma is alig éri el a 10-et. Ezek többnyire egymás közt házasodnak, vagy még függetlenek. A többi fiatal az általános iskola után szakiskolát végzett, vagy munkahelyi kiképzésben részesült. A házasfelek tehát azonos műveltségi fokon állnak.

A házasságok másik jellemzője, hogy gyakran ugyanazon nemzetiségűek között jönnek létre. Más nemzetiségű élettársa elsősorban azoknak van, akik egyéb helységekből származó párt választanak. Ezek többnyire élettársuk lakóhelyére költöznek: Tordára vagy Kolozsvárra.

Népszaporulat

A II. József korában végzett népszámlálás idején a családok átlagos lélekszáma 5,56. Ettől a számtól már messze értünk. Az 1968-as adatok szerint egy családban átlag 3,6 ember él. Túrban tehát „egykező” falu lett. Hol kereshetők e jelenség okai? A sok közül igyekszünk megvilágítani néhányat.

Tagadhatatlan, hogy a ma embere mindenből többet akar, sokkal többet, mint ősei. S habár az életszínvonal jelentősen emelkedett, jelenlegi állása nem mindenben tudja a megnőtt igényeket kielégíteni. A család a gyermeknek „jó” mesterséget vagy diplomát akar a kezébe adni, s ez minden szociális segély ellenére is jelentős anyagi terhet ró a szülőkre. Túr esetében figyelembe kell venni azt is, hogy az 50-es évekig az emberek többsége csak négy osztályt végzett, s így hamar „kenyérbe esett”. A túriak elve volt minimális ideig iskolába járni, s utána minél hamarabb munkába állni. Egy soktagú család tehát aránylag hamar több munkáskézzel rendelkezett. A hét-, nyolc-, majd a tízosztályos oktatás kötelezővé tétele óta azonban a gyerekek otthon már keveset segíthetnek, gyakorlatilag csak 16-17 éves korukban válnak keresővé. Ne felejtjük el azt sem, hogy a jelenlegi fiatalok ruházkodása jóval több pénzt igényel.

Tehát, míg előzőtt 20-30 évvel a parasztszaládban a gyermek a felneveléshez szükséges javakat szinte maga is előteremtette, ma felnevelése jókora pénzösszeget emészt föl. Ezt sok család bizony nem vállalja. E fölfogás kialakulásához kétségkívül hozzájárult a városok ilyen irányú divátjának majmolása is, hiszen a túriak még mindig felnéznek az „igazi” városlakókra.

De hát van-e anyagi alapja ennek a nézetnek? Ha a család abszolút jövedelmét nézzük, nincs, hiszen még ott is, ahol csupán a családfő keres, a háztájiból s az mtsz-tól származó jövedelem igenis elegendő egy többtagú család eltartásához. Jól bizonyítja ezt a falu „tollasodása”: a rengeteg új ház, a betonból, vasból épült új kerítések, a temérdek bútor, háztartási gép vagy tévékészülék vásárlása. A kevés gyermek ma az „ésszerűség”, a „megfontoltság” jele, no meg a kényelmesség, az érzelmi elfáradás és a vagyonhalmozási verseny következménye is. Az elvándorlás mellett a falu lakóinak száma többek között ezért csökken évről évre.

Foglalkozások

1962-ig, a termelőszövetkezet megalakulásáig a falu lakói földműves társadalmat alkottak. Ezen az összképen nem sokat változtatott a közeli, mind több embert foglalkoztató kőbánya sem.

A 60-as évek elején kezdődött el a fiatalabb korosztályok munkavállalása Kolozsváron és Tordán. Így értünk el a jelenlegi helyzetképhez (Lásd az 1., 2. és 3. sz. táblázatot.)

Ellenkező irányú ingázás is létezik, mivel a Túrban dolgozó 47 értelmiségi közül csupán 13 lakik a faluban.

Tehát a 775 munkaképes férfi és nő közül 313 már nem a faluban keresi meg kenyerét, bár a legtöbb család valamelyik tagja (vagy több is) az mtsz-ben is dolgozik. Általában az otthon maradó asszony vállalja magára ezt a feladatot, főleg az mtsz-tagsággal járó háztáji miatt. A fölmérésből világosan látszik, hogy a nők többsége alkalomszerűen jár az mtsz-be dolgozni, a nagyobb jövedelmet ugyanis többnyire az iparban dolgozó férfiak hozzák „a konyhára”.

Bár Tordatúr — mint már jeleztük — nem előregedő falu, a mezőgazdaságban dolgozók között — a 2. sz. táblázat is mutatja — nagyméretű az előregedés. Az, hogy mindössze 2 fiú és 12 leány dolgozik rendszeresen az mtsz-ben, rávilágít arra, hogy a fiatalság az ipar felé orientálódik. Az mtsz egyelőre nem biztosít olyan megélhetést, mint a városi munka. A jobb fizetésért, a nyolcórás munkaidőért vállalják a kora hajnali fölkelést, a gyürődést a zsúfolt buszokon, s minden egyebet, ami az ingázással jár.

A munkahelyi szakképesítésben részesülőket és iskolába járókat nem számítva, 313 ember — a munkaképes lakosság 44%-a — ingázó.

Művelődési élet

Már szó esett arról, hogy hajdan az egyénileg gazdálkodó családok anyagi gyarapodása sokban függött a munkáskezek számától. Eszerint a gyermekek sokévi iskoláztatása nem „fizetődött ki”. Ahogy a gyermek felnőtt annyira, hogy

1. táblázat

Lakosság	Összesen	Férfi	Nő	A faluban lakók
Összesen	1338	661	677	
ebből 16 év alatti	287	148	139	
16—24 éves	207	104	103	
25—39 éves	238	118	120	
40—54 éves	299	147	152	
55—59 éves	51	31	20	
60—64 éves	87	37	50	
65 éven felüli	169	76	93	
Munkaerő: 16—59 éves férfi	775	400		
16—54 éves nő			375	
A faluban foglalkoztatott lakosság	380	121	259	336
Munkahelye: ipar	38	34	—	32
építőipar	3	3	—	—
mezőgazdaság	287	64	223	274
(ebből egyéni gazdálkodó 12)				
Kisegítő személyzettel együtt: posta	8	4	4	8
kereskedelem	6	4	2	5
tanügy	25	6	19	3
egészségügy	9	1	8	5
közigazgatás	5	3	2	4
egyéb	3	2	1	2
Nem foglalkoztatott összesen	117	45	72	
ebből diák	42	26	16	
háziasszony	41	—	41	

2. táblázat

A mezőgazdaságban dolgozók rétegződése

Életkor	Mtsz-ben (rendszeresen)			Mtsz-ben (alkalomszerűen)			Egyéni gazdálkodó		
	Összesen	Férfi	Nő	Összesen	Férfi	Nő	Összesen	Férfi	Nő
16—24 éves	14	2	12	19	—	19	—	—	—
25—39 éves	44	8	36	38	—	38	—	—	—
40—49 éves	43	18	25	51	2	49	7	3	4
50 éven felüli	23	8	15	19	1	18	5	3	2
Összesen	124	36	88	127	3	124	12	6	6

3. táblázat

A Tordatúrban lakó ingázók megoszlása

	Összesen	Ebből nő	Kolozsvárra		Tordára		Aranyosgyéresre	
			Össze- sen	Ebből nő	Össze- sen	Ebből nő	Össze- sen	Ebből nő
Ipar	227	52	96	50	128	2	1	—
Szállítás	36	—	6	—	30	—	—	—
Kereskedelem	18	12	11	9	7	3	—	—
Építőipar	15	2	12	2	3	—	—	—
Egészségügy	3	3	1	1	2	2	—	—
Közigazgatás	2	1	1	1	1	—	—	—
Közművek	4	—	1	—	3	—	—	—
Egyéb	3	—	—	—	3	—	—	—

dolgoztatni lehetett, nem engedték többé iskolába, függetlenül attól, hogy szellemi képességei miatt érdemes lett volna-e tovább taníttatni. A régi iskolai iratok szerint meglepően sok volt azoknak a gyermekeknek a száma, akiket hivatalból írtak be az első elemibe, de gyakorlatilag sohasem jártak iskolába.

Mindebből kitűnik, hogy az idősebb emberek műveltségi szintje nagyon alacsony. Az írástudatlanságot nagyjából megszüntették az 1948—1952 közötti betűvető tanfolyamok, de az általános műveltségi szinten nem sokat változtattak. Érthető tehát, hogy ennek a generációnak nemcsak házából, de tudatából is hiányzik a könyv. A kultúraidegenség, iskolaellenesség néhány családban mint átkos hagyomány napjainkig él. Még az utóbbi 10 évből is számos eset sorolhatnánk fel, amikor a szülőkkel valóságos harcot kellett vívni, hogy gyermeküket iskolába engedjék. Az utóbbi 4-5 évben viszont változott a helyzet. A fiataloknak a városban, iparban való elhelyezkedési törekvése győzött, a szülők belátták, hogy általános iskola nélkül nem boldogulnak gyermekeik.

A kultúraellenes hangulat azonban még rossz irányban befolyásolja a fiatalok gondolkodását. Nem egy jól tanuló 10—15 éves gyermek tesz olyan kijelentést — idősebb szülei véleményét hangoztatva —, hogy fölösleges könyvet vásárolni, az olvasás unalmas, ott van a televízió, abból mindent meg lehet tudni. Szerencsére ezek száma egyre kevesebb, és a nyolc osztályt végzetek mindinkább igénylik a könyvet.

A nyolcosztályos oktatás kötelezővé tétele következtében a fiatalok — általában a 30 évesekig — elvégezték az általános iskolát. A szakiskolákban való továbbtanulást a szülők többnyire támogatják, de azokat például, akik a középiskola esti tagozatán szeretnének tovább tanulni, már lebeszéljük. Hiszen az érettség nem biztosít számukra azonnali hasznot. Sajnos, a fiatalok között is elterjedt az a nézet, hogy a líceum fölösleges, fontosabb az, hogy minél előbb keresethez jussanak. Emiatt, bár sok kitűnő képességű fiatal hagyta el az általános iskola padjait, Túróból kevés értelmiségi került ki. Egyetemet mindössze 6 fiatal végzett az utóbbi 10 évben, technikumot valamivel több. A középiskolába iratkozottak közül is sokan kimaradtak. A szaklíceumok számának növekedése kedvezően befolyásolta a középiskolába való beiratkozást. Jelenleg középfokon 20 ifjú tanul. Az esti líceumok látogatását a többváltásos munkabeosztás sem befolyásolja kedvezően. Az iskola, a szervezett oktatás mellett azonban az egyéni tanulás — mint ismeretes — döntően hozzájárul a civilizációs és műveltségi szint emeléséhez. E tekintetben kezdjük azzal, amit a helységbe érkező pillanatában bárki észrevehet: száraz időben vastagon poros az utca, esőzéskor pedig sáros. Több akarással már rég lehetett volna járdát készíteni (közel a kőbánya), s a járdaépítés meg is kezdődött, de abba maradt, s amit megépítettek, az is rossz, takarítatlan.

A járdával, úttal kapcsolatos huzavona a túriak tisztaságigényének alacsony fokáról árulkodik. Mindezt sok más jelenség is alátámasztja.

Noha mind többször új házak épülnek, kevés kivételtől eltekintve, az átlagban 3,6 tagú családok csupán egy helyiséget laktak. Így a takarítási, szellőztetési, testápolási lehetőségek korlátozottak. Elég egy pillantást vetni az iskolás gyermekekre, rögtön megállapíthatjuk, hogy testük, ruházatuk gondozatlan, nemegyszer piszkos. Kitértőbb meggyőző munkával, ha nem is gyökeresen, de valamennyit változathatnának a helyzetet a faluban működő egészségügyiek, valamint a tanerők. A lakosság tisztaságigénye tehát csekély, de az anyagi jólét iránt a vágy megvan.

Az utcákat szegélyező házsorok között alig találunk régi épületet. A házak a jómód benyomását keltik, bent a lakók szépen berendezett szobákat mutatnak, a valóságban csupán egy helyiségben laktak — a konyhában. Ott készül az ebéd, a hízó moslékja és a gyermek leckéje. Ha van tévé és rádió, azt is oda állítják be, és minthogy tágasak e helyiségek, legalább két széles fekvőhely is található bennük. Egyszóval a család minden tagjának élete e pár négyzetméteren zajlik le. Még egy szoba csak akkor kerül „forgalomba”, ha a szülőknek több felnőtt korú gyermekük van. Ez a jelenség csak részben magyarázható a tüzelőanyag szűkösségével; nyáron is csak szellőztetni mennek be a „szép szobákba”. E lakatlan szobák berendezése politúrozott kombinált bútor sok vitrinrel, melyekre a porcelánüzetek giccses nippjeit halmozzák föl. Az itt található textíliák túlnyomó része szintén tarka vásári holmi. A régi, Mezőségeen is ismert mértani mintájú piros-fekete, zöld-fekete, barna-fekete háziszóttessékek már csak a konyhai ágat terítik le. Különböző ízléstelenül túldíszített a házak külseje, főleg a homlokzata. Mindez tehát az általános műveltség egyfajta állapotának a tükröképe, melyre főként az iskolázottságról szóló feljegyzéseink nyújtanak magyarázatot. Más szóval a túriak elvesztették már régi, népi építő- és lakberendező érzéküket, újra, magasabb szintűre viszont még nem tettek szert.

Es most — a jövőre vonatkozotva — vizsgáljuk meg, milyen önművelési lehetőségeik vannak, és kihasználják-e az adottságokat. A könyvvel kezdenénk. Egyéni könyvtárakról a helységben lakó értelmiségiek kivételével nem beszélhetünk. Ha azonban ide soroljuk azokat a családokat, amelyeknek gyermekei középiskolások vagy technikai tanulók, akkor öröndetes tényként állapíthatjuk meg, hogy az egyéni tulajdonban levő könyvek száma egyre inkább nő. E köteteket többnyire a fiatalok szerzik be, de a család közös tulajdonává válnak, az idősebbek is mind gyakrabban olvassák. E könyvtárak nem dicsekedhetnek nagyszámú könyvvel, de ha arra gondolunk, hogy 10 évvel ezelőtt szinte senki sem vásárolt könyvet, akkor a jelenlegi helyzet haladó irányzat jele.

A rádió- és tévékészülékek száma egyre gyarapodik. Pillanatnyilag 102 tévé és 206 rádió működik a faluban. A magyarajkú lakosok rendszeresen hallgatják a kolozsvári és marosvásárhelyi stúdió anyanyelvű adását — legtöbbször a műsor elejétől a végéig. A televízió magyar adását ugyancsak végignézik. Ezenkívül kedvelt műsorszámuk a népzene, könnyűzene, színdarab és természetesen a filmek, valamint a sportközvetítések. Az ötven fiataikorú megkérdezett — négy kivételével — a fenti véleménynek adott hangot. A négy közül három szeret verseket hallgatni, és egy operaközvetítést. Az idősebbek munka végeztével leülnek a készülék elé, s amíg el nem álmosodnak, mindent végignéznek.

A mindent nézés egyébként valamennyi korosztálynál megtalálható. Előnye, hogy sokoldalú információt kapnak a nézők. Ugyanakkor arra is fényt vet, hogy szelektáló képességük még nem alakult ki.

A túri művelődési életnek szép hagyományai vannak: dalárda és műkedvelő színjátszó kör már az első világháború előtt is működött. Az 1945—1955 közötti időszak szörványos megnyilvánulásaitól eltekintve, 1955 után lendül fel újra a művelődési élet. Tánccsoportot, színjátszó együttest, énekkart hoznak létre. E műkedvelő csoportok románul és magyarul működnek. Az aktív művelődési élet azonban az iparban való mind tömegesebb állásvállalással, ingázással egyenes arányban egyre lanyhul.

Ez a helyzet veszélyeket rejt magában; az ingázó ifjúság elszigetelődéséhez, a falutól való eltávolodáshoz vezethet (anélkül, hogy városi megtapadást eredményezne), nem szólva a kártyáról, kocsmáról s az ingázókra jellemző más „szórakozási” lehetőségekről. A túri tanárok egy része ezt látva, igyekszik olyan természetű kulturális életet teremteni, amely a most már sokkal igényesebb és műveltebb ifjak (valamennyi nyolc osztályt és legalább szakiskolát végzett) önképzési és szórakozási igényeit kielégíti. E tevékenységek közül csak néhányat sorolunk fel: irodalmi estek, közös színház- és operalátogatások, műkedvelő csoportok újralétesítése, klubdelutánok, vitaestek a fiatalokat érdeklő kérdésekről, tudománynépszerűsítő előadások stb.

De nemcsak a férfiak, hanem a fiatal (16—30 éves) nők zöme is ipari dolgozó. A munkára, ingázásra fordított idő náluk is átlagban 11,5 óra. Ha hozzáadunk 7 óra pihenési időt, az összesen 18,5 óra. Marad tehát 5,5 óra családi életre, házi munkára, gyermekgondozásra, önápolásra, művelődésre. Nyilvánvaló, hogy az 5,5 órából legalább 3—3,5 házi munkával telik el; az asszonyok minden házi munkát maguk végeznek el. Ha hozzászámítjuk azt, hogy kertet is gondoznak, állatokat is tartanak, akkor kiderül, hogy önápolásra, gyermekkel való foglalkozásra, önművelésre alig marad idejük. Turban a tömegétkeztetésnek, háztartási szolgáltatásoknak semmilyen formája sem létezik — a nők művelődési helyzetén csak úgy lehetne segíteni, ha a férfiak fokozottabban vennének részt a házi munkában.

Röviden: az általános kulturális szint, ha a vártnál lassúbb ütemben is, de emelkedik. Ehhez egyre nagyobb mértékben hozzájárulnak a helységben dolgozó értelmiségiek, akik igyekeznek a megindult folyamatot jó irányba terelni, és biztosítani azt, hogy a faluközösség megtartása mellett megtalálja mindenki az őt kielégítő művelődési lehetőségeket, hogy a fiatalok a faluban maradjanak, s megteremtődjenek a kívánt népszaporulat körülményei.

A fiatalok beilleszkedése

Égészen világos képet nem is lehet alkotni arról, hogy a faluból hányan dolgoznak helyben, és hányan más helységben. Sokan itt is, ott is munkát vállalnak. Egyelőre külsőségekben próbálnak városiak lenni. A hagyományos paraszti öltözetet már csak az idősebbek öltik fel ünnepnapokon. A fiatalság kizárólagosan városi (sokszor ízléstelenül összeválogatott) ruhákban jár. Gondolkodásmódja azonban — pár kivételtől eltekintve — még jórészt maradi.

Túrnak mint „ingázó falu“-nak sajátos az arculata. A vállalati időbeosztáshoz (többváltásos munka) alkalmazkodó és az oda-visszautazással időt vesztető emberek egyre inkább elfordulnak falujuk társadalmi életétől. Az elfordulást azonban nemcsak a fáradtsággal magyarázhatjuk. A televízió egyre inkább az otthonhoz köti őket. Véleményünk szerint azonban a döntő tényező a városiasodás helytelen értelmezése: az, aki Tordán vagy Kolozsváron dolgozik, úgy véli, hogy már a városhoz tartozik, és mindazt, ami a faluban történik, lekeicsinylő eltávolodással szemléli. (Ez utóbbi megállapításunk szinte kizárólag csak a fiatalokra jellemző.) Ezeknek az ifjaknak a városhoz való kapcsolódása azonban — a munkahelyen töltött időn kívül — többnyire csak egy-egy cukrászdai kávé és konyak elfogyasztására, esetleg egy-egy film megtekintésére korlátozódik. Gyökeret verni, állandó baráti kört, szórakozó és művelődési partnert még nem tudtak szerezni maguknak a városon. Miért? Aki délelőtti műszakban dolgozik, reggel 6-tól délután fél 3-ig tartózkodik a munkahelyén. De reggel 4-kor kell fölkelnie, hogy 6 órára beérjen. Természetes, hogy munkaidő után fáradt, igyekszik haza étkezni, pihenni. Így is legjobb esetben délután 4-5 órára ér haza. Eszerint érthető, hogy munkaidő után nem marad Tordán vagy Kolozsváron.

Ebben a helyzetben az ingázó ifjúság fokozatosan felismerte, hogy sehova sem tartozik. Márpedig a valahova tartozás, a közösségi életben való részvétel vágya szerencsére nem halt még ki ezekből az emberekből. Így fordul tekintetük ismét a szülőfalu felé. Kérdés viszont, hogy kiállja-e a falu emberi közösége, kulturális és civilizációs helyzete a várossal való összehasonlítást? Tud-e nemcsak otthont, hanem baráti közösséget is nyújtani, vagy menthetetlenül fellép az elidegenedés valamelyik változata? Össze lehet-e kovácsolni új körülmények között a falu társadalmát? Mint láttuk, Túrban az utóbbi időben történt ilyen irányú törekvés. Néhány tanár összefogása megmutatta, hogy a szívvel-lélekkel végzett munkának milyen hatása lehet fiatalokra és idősebbekre egyaránt. De ez csak mint kezdet elegendő. Amilyen mértékben nő évről évre Kolozsvár és Torda elszívó hatása, legalább olyan mértékben kellene fokozni a falu lakóiban az együvértartozás tudatát.

Távlati lehetőségek

Befejezésül szeretnénk néhány szót szólni Túr jövőjéről is. Felvetődik a kérdés, nem válik-e Túr (vagy nem ilyen-e máris?) olyan „hálószoba-falu“-vá, amely a nagyvárosok árnyékában húzódik meg. Ismeretes, hogy olyan helységeket értünk e kifejezésen, ahova az emberek döntő többsége már csak aludni jár haza, amelyet földuzzaszt a nagyvárosban lakást nem találó, más tájakra érkező munkások tömege. Ilyen jellegű falut nálunk is találunk. A Torda közelében fekvő falvak (leginkább Aranyospolyán) beszédes példák erre.

Hogyan lehet ezt a fejlődést helyes irányba terelni? A civilizációs és kulturális létesítmények olyan méretű kiterjesztésével, hogy amikor az illető falu eljut a városiasodás előrehaladottabb szakaszába, az itt lakó emberek ne csak hálóhelyet, hanem igazi otthont találjanak benne.

Minden hasonló jellegű falu fejlődésében két szakasz különböztethető meg. Az elsőt a falu lakosainak száma csökken, a város jobb lakáskörülményei, ellátási, szórakozási lehetőségei (s nem utolsósorban a rossz közlekedés) hatására. A második szakaszban — általában attól kezdve, ha a közlekedés javul — következik a távolabbi tájakról származó lakosok beáramlása a faluba. Akkor azonban, ha a civilizációs-kulturális létesítmények nem jelennek meg, a falu jellege eltorzul.

Túr jelenleg az első szakaszban van: lakossága csökken. A két várossal összekötő autóbusközlekedés nem éppen eszményi. A legtöbb fiatal kezdetben azért marad — ideiglenesen — a városban, mert a zsúfolt autóbuszokon való mindennapi utazással jóval több időt és energiát veszít, mint a városban lakó kollégája. A munkába igyekvő emberek sokszor elkésnek munkahelyükről, mert a Torda és Kolozsvár közt közlekedő buszok gyakorta nem állnak meg Túrban. Értendő hát, hogy az ingázók inkább vállalják a városi albérllet borsos árait, mintsem a fáradtságot és az igazolatlan hiányzást. Az elköltözött fiatal aztán legtöbbször véglegesen magához köti a város. A legsürgősebb tennivaló tehát a közlekedési körülmények javítása. Az 1970-ben befejezett köztségfejlesztési terv Túrt Torda peremvárosává kívánja fejleszteni. Az eddigi létesítmények (új iskolaépület, fogyasztási szövetkezet, cukrászda, posta) mellé a terv előirányozza egy modern műve-

lödési otthon, orvosi rendelő, közfürdő és sütőde építését, sportkomplexum létesítését, új utcák nyitását.

Természetesen mindez csak fokozatosan, hosszú évek során valósítható meg az elég szűkre szabott községi költségvetésből. Kérdés, hogy ez az ütem nem lesz-e túl lassú? A jelek ugyanis arra mutatnak, hogy a legutóbbi időben egyesek kezdenek Tordáról kiköltözni Túrra. Vonzza őket a falu tiszta levegője, valamint az eladó házak olcsó ára. Vajon, ez annak a jele, hogy Túr kezd lassan kikerülni a demográfiai hullámvölgyből?

Végül meg kell említenünk egy tényezőt, amely — helyes kihasználása esetén — gyökeres javulást hozhatna. A falu szomszédságában levő Túri-hasadékról van szó. Szinte hihetetlen, hogy a falu vezetői (és az egyéb illetékesek) mit sem tettek eddig ennek az országúttól alig néhány kilométerre levő vadregényes sziklaszorosnak a turisztikai hasznosítására. Nem kétséges, hogy ha megfelelő létesítményekkel és hírveréssel biztosítanák a szoros látogatottságát, Túr gazdasági élete, civilizációs-kulturális szintje gyökeresen javulna, s a kedvező földrajzi fekvésű falut mind többen választanák letelepedésük helyéül.

Egri László—T. Csögör Enikő

Nagy Enikő: Gyökerek